

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 273/2023-42

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca) a sudcov Jany Laššákovéj a Petra Molnára v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátskou kanceláriou LEGAL CARTEL, s. r. o., Na Hrebienku 40, Bratislava, v mene ktorej koná advokát JUDr. Ladislav Kačur, proti postupu Krajského súdu v Bratislave (teraz Správny súd v Bratislave) v konaní vedenom pod sp. zn. 7Sa 4/2021 (teraz pod sp. zn. BA-7 Sa 4/2021) takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 7Sa 4/2021 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Správnemu súdu v Bratislave **p r i k a z u j e**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. BA-7Sa 4/2021 konal bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľovi **p r i z n á v a** finančné zadostučinenie **1 000 eur**, ktoré mu **j e** Správny súd v Bratislave **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Sťažovateľovi **p r i z n á v a** náhradu trov právneho zastúpenia v sume **526,06 eur**, ktorú **j e** Správny súd v Bratislave **p o v i n n ý** zaplatiť právnej zástupkyňi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť a napadnuté konanie

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 15. februára 2023 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie

záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom všeobecného súdu označeného v záhlaví tohto uznesenia. Navrhuje, aby ústavný súd prikázal krajskému súdu konať bez zbytočných prietahov v napadnutom konaní a priznal mu finančné zadost'učinenie v sume 4 000 eur a trovy konania pred ústavným súdom.

2. Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že sťažovateľ podal 11. januára 2020 správnu žalobu, ktorou sa domáhal preskúmania rozhodnutia Sociálnej poisťovne, ústredia z 3. novembra 2020, ktorým bolo potvrdené rozhodnutie Sociálnej poisťovne, pobočky Bratislava zo 14. augusta 2020 o zamietnutí žiadosti sťažovateľa o priznanie materského z dôvodu jeho osobnej starostlivosti o maloleté dieťa vo veku do troch rokov.

3. Sťažovateľ k priebehu napadnutého konania uviedol, že po podaní žaloby mu krajský súd zaslal vyjadrenie žalovanej k jeho žalobe 24. marca 2021 a na žiadosť súdu sa k tomuto vyjadreniu vyjadril podaním z 26. apríla 2021. Z elektronického spisu zistil, že jeho vyjadrenie bolo preposlané žalovanej 17. mája 2021, čo predstavuje ostatný úkon krajského súdu v jeho právnej veci, nečinný je po dobu 20 mesiacov. Dňa 13. júna 2022 došlo k zmene zákonného sudcu.

4. Sťažovateľ podal 17. januára 2022 žiadosť o konanie vo veci a 24. marca 2022 sťažnosť na prietahy adresovanú predsedovi súdu, ktorá bola vybavená listom z 31. marca 2022, vyhodnotená ako dôvodná pre 10 mesiacov trvajúcu nečinnosť krajského súdu a zaradená pod dohľad predsedu krajského súdu. Napriek uvedenému sa vo veci sťažovateľa podľa jeho tvrdenia nevykonali žiadne ďalšie úkony. Sťažovateľ je presvedčený, že prietahy v konaní nie sú spôsobené právnou ani faktickou zložitou veci a nemožno ich pričítať ani správaniu sťažovateľa v napadnutom konaní. Naopak, postup krajského súdu, ktorý je vo veci nečinný, neprispieva k nastoleniu právnej istoty sťažovateľa už viac ako dva roky, a tým porušuje jeho označené práva.

5. Sťažovateľ podal 30. mája 2022 aj ústavnú sťažnosť na prietahy v totožnom napadnutom konaní, o ktorej ústavný súd rozhodol uznesením sp. zn. IV. ÚS 427/2022 z 20. septembra 2022 tak, že ju odmietol ako zjavne neopodstatnenú, pretože vtedy posudzovaná dĺžka konania bola vyhodnotená ešte ako ústavne akceptovateľná.

6. Sťažovateľ požaduje aj priznanie primeraného zadost'učinenia v sume 4 000 eur, pretože sa nachádza v stave právnej neistoty, keďže krajský súd v jeho veci nekoná, čo narúša jeho dôveru k súdnictvu ako takému. Zároveň si uplatnil náhradu trov konania pred ústavným súdom.

7. Ústavný súd sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokoval a uznesením sp. zn. II. ÚS 273/2023 z 24. mája 2023 ju prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu.

II.

Vyjadrenie správneho súdu, napadnuté konanie a replika sťažovateľa

II.1. Vyjadrenie správneho súdu:

8. Predsedníčka Správneho súdu v Bratislave (ďalej len „správny súd“), na ktorý prešla právomoc konať vo veci sťažovateľa od 1. júna 2023 (a preto ústavný súd koná ďalej s ním), listom sp. zn. 1SprV/301/2023 zo 4. júla 2023 uviedla, že sa stotožňuje s vyjadrením zákonnej sudkyne, z ktorého

okrem iného vyplýva, že jej bol spis pridelený 2. júna 2023 (nová sp. zn. BA-7Sa 4/2021), a preto nemohla spôsobiť prieťahy v konaní. Zákonná sudkyňa ďalej konštatovala, že boli uskutočnené úkony prípravnej fázy doručením výzvy na vyjadrenie k žalobe 26. februára 2021, vyjadrenie žalovanej bolo súdu doručené 16. marca 2021, následne súd doručil výzvu na repliku žalobcovi 31. marca 2021, vyjadrenie žalobcu bolo na súd doručené 28. apríla 2021, výzva na dupliku bola doručená 17. júla 2021 žalovanému. Po uskutočnení týchto úkonov bol spis pridelený dvom sudcom, a to 13. júna 2022 a 3. apríla 2023. Zákonná sudkyňa ďalej uviedla, že nejde o bežnú ani menej zložitú vec, pretože je potrebné posúdiť, či je v medziach zákona možné priznať nárok na materské aj po uplynutí dlhšieho časového obdobia, ako aj iné právne otázky. Predsedníčka správneho súdu poukázala na mimoriadnosť situácie spôsobenú zriadením nového správneho súdu, na ktorý prešlo 5 766 vecí z pôvodných správnych kolégií troch krajských súdov, s tým, že správny súd má obsadených 19 aktívnych miest z celkového počtu 44 miest sudcov. Zároveň sociálna samosudcovská agenda je najrozsiahlejšia a je vybavovaná popri zákonom lehotovaných veciach (azyl, zaistenie, administratívne vyhostenie, pozn.).

II.2. Replika sťažovateľa:

9. Sťažovateľ sa vyjadril k stanovisku správneho súdu podaním z 21. júla 2023, v ktorom v podstatnom uviedol, že ústavný súd konštatne judikuje, že nie je možné prenášať technicko-organizačné problémy štátnych orgánov na účastníkov konania (sporové strany), čo platí o to viac, ak to má za následok porušenie ich základných práv alebo slobôd, a že nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, nemôže byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a v konečnom dôsledku nezbavuje štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prieťahy v súdnom konaní. Zopakoval, že posledný úkon vo veci konajúceho súdu sa datuje k 24. marcu 2021, nevynímajúc správny súd, ktorý po prebratí agendy z krajského súdu taktiež nevykonal žiadny úkon smerujúci k rozhodnutiu vo veci. Vyjadrenie správneho súdu preto považuje za bezpredmetné. Nadalej sa nachádza v stave právnej neistoty, ktorú on nespôsobil a konanie správneho súdu (predtým krajského súdu) jednoznačne porušuje jeho práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, preto na svojom návrhu zotrval.

10. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) vec prejednal a rozhodol bez nariadenia ústneho pojednávania, pretože na základe obsahu podaní a vyžiadaných spisov dospel k záveru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

11. Predmetom konania pred ústavným súdom je rozhodovanie o tom, či postupom krajského súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

12. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak, ako právoplatným rozhodnutím súdu.“ (IV. ÚS 221/04).

13. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z čl. 2 ods. 1 Civilného sporového poriadku, ako aj z § 5 ods. 7 Správneho súdneho poriadku, podľa ktorých súd postupuje tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom. Správny súd sám určuje poradie jednotlivých procesných úkonov tak, aby konanie pred ním bolo rýchle a hospodárne.

14. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitost' veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa. Podľa uvedených kritérií posudzoval aj sťažnosť sťažovateľa.

15. Pokiaľ ide o kritérium, ktorým je právna a faktická zložitost' veci, ústavný súd konštatuje, že konanie o preskúmanie administratívneho rozhodnutia o nepriznaní nároku na materské tvorí bežnú súčasť rozhodovacej činnosti správnych súdov, prihliadol však aj na tvrdenú zložitejšiu povahu veci z dôvodu posudzovania vzniku nároku s väčším časovým odstupom. Z hľadiska predmetu konania a jeho významu pre sťažovateľa ústavný súd konštatuje, že ide o konanie, ktoré si vyžaduje vyššiu prioritu z dôvodu, že ide o zraniteľnú situáciu sťažovateľa a v hre je nárok na prostriedky slúžiace na zabezpečenie maloletého dieťaťa.

16. Správanie sťažovateľa ako účastníka konania je druhým kritériom, ktoré sa uplatňuje pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Ústavný súd nezistil skutočnosti, ktoré by naznačovali, že sťažovateľ sa významnejšou mierou pričínil o predĺženie konania, naopak, vykonával požadované procesné úkony bez zbytočného meškania a bol vo svojej veci aktívny, podal sťažnosť predsedovi krajského súdu aj ústavnému súdu.

17. Napokon sa ústavný súd zaoberal hodnotením postupu všeobecného súdu v namietanom konaní, pričom vychádzal zo svojej ustálenej judikatúry, v zmysle ktorej zbytočné prietahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty sťažovateľa (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08).

18. Z popísaného priebehu súdneho konania vyplýva, že správna žaloba bola podaná na krajskom súde 12. januára 2021. Procesné úkony smerujúce k príprave pojednávania boli realizované systematicky a prakticky vykonané do 17. júla 2021, pojednávanie vo veci sa dosiaľ neuskutočnilo a ani v tomto čase nie je určený jeho termín z dôvodu zmeny zákonného sudcu v súvislosti s prechodom agendy na správny súd. Postup krajského súdu v konaní nemožno považovať sa efektívne smerujúci k nastoleniu právnej istoty sťažovateľa, pretože od júla 2021 do mája 2023 bol v tejto veci úplne nečinný bez relevantného dôvodu. S prihliadnutím k predmetu konania ide o ústavne neakceptovateľný stav.

19. Neprimerané množstvo spisov, v ktorých všeobecný súd koná, či nedostatočné materiálne a personálne vybavenie všeobecného súdu nie je spôsobilé zbaviť všeobecný súd zodpovednosti za porušenie práva sťažovateľa na prejednanie veci v primeranej lehote. Avšak na celkom mimoriadne okolnosti vzniku nového správneho súdu a s tým súvisiace dočasné nedostatky v personálnej a technickej vybavenosti novovzniknutého súdu ústavný súd prihliadol pri zohľadňovaní všetkých okolností, ktoré ovplyvňujú výšku priznaného primeraného finančného zadosťučinenia.

20. Ústavný súd, vychádzajúc z uvedeného s prihliadnutím na doterajšiu dĺžku konania a zistené obdobie nečinnosti krajského súdu, dospel k záveru, že v napadnutom konaní došlo k zbytočným priet'ahom. Na tomto základe rozhodol, že postupom krajského súdu v napadnutom konaní bolo porušené základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jeho právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

21. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

22. Keďže napadnuté konanie nebolo v čase rozhodovania ústavného súdu ešte právoplatne skončené, ústavný súd v súlade s čl. 127 ods. 2 ústavy adresoval správne súdu príkaz konať v napadnutom konaní vedenom pod sp. zn. BA-7Sa 4/2021 bez zbytočných priet'ahov (bod 2 nálezu).

IV.

Primerané finančné zadosťučinenie

23. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj Európsky súd pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

24. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, najmä doterajšiu dĺžku napadnutého konania, nečinnosť krajského súdu, ale aj mimoriadnosť situácie vzniknutej v dôsledku reformy súdnictva a prechodu agendy na novozriadený správny súd, ústavný súd dospel k záveru,

že v danom prípade bude priznanie finančného zadosťučinenia v sume 1 000 eur primerané konkrétnym okolnostiam prípadu (bod 3 výroku tohto nálezu).

V.

Trovy konania

25. Úspešný sťažovateľ si uplatnil právo na náhradu trov konania za tri úkony právnej služby vrátane DPH.

26. Ústavný súd priznal sťažovateľovi náhradu trov konania podľa § 11 ods. 3 a § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) v rozsahu tarifnej odmeny za dva úkony právnej služby v roku 2023 (prevzatie zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti) a režijného paušálu k nim podľa § 16 ods. 3 vyhlášky. Takto určená suma spolu s DPH predstavuje celkom 526,06 eur (výrok 4 nálezu). Tretí uplatnený úkon právnej služby, vyjadrenie k vyjadreniu správneho súdu, ústavný súd nepriznal, pretože toto podanie neprinieslo argumenty, ktoré by neboli obsiahnuté už v ústavnej sťažnosti, alebo také nové skutočnosti, ktoré by ústavnému súdu ešte neboli známe.

27. Priznanú náhradu trov konania je správny súd povinný zaplatiť právnej zástupkyňi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku).

28. Podľa čl. 133 ústavy toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. augusta 2023

Luboš Szigeti
predseda senátu